

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Fiskální a monetární politika a jejich význam v rozvoji ekonomiky

Doubek Petr

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Akademičtý rok 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Petr Doubek

obor Provoz a ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 16 urřuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Fiskální a monetární politika a jejich význam v rozvoji ekonomiky**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
 2. Cíl práce a metodika
 3. Charakteristika hospodářského cyklu
 4. Podstata fiskální politiky
 5. Vlastností monetární politiky
 6. Vývoj hrubého domácího produktu v ČR
 7. Vývoj fiskální politiky v ČR
 8. Vývoj monetární politiky v ČR
 9. Závěr
 10. Seznam použitých zdrojů
 11. Přílohy
-

Rozsah hlavní textové části: 30 – 40 stran

Doporučené zdroje:

CZESANY, S. Hospodářský cyklus: teorie, monitorování, analýza, prognóza. Praha: Lincolne, 2006, 199 s. ISBN 80-7201-576-1.

IZÁK, V. Fiskální politika. Praha: Oeconomica, 2008, 210 s. ISBN ISBN 978-80-245-0976-1.

KEYNES, J.M. Obecná teorie zaměstnanosti, úroků a peněz. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, 220 s.

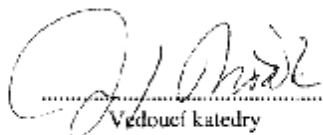
SAMUELSON, P.A., NORDHAUS, W.D. Ekonomie. 18. vydání. Praha: NS Svoboda, 2007, 775 s. ISBN 978 80 205 0590 3.

SMITH, A. pojednání o podstatě bohatství národů. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1958.

TŮMA, Z. Makroekonomická stabilizace a monetární politika v tranzitivních ekonomikách. Praha: Česká společnost ekonomická, 1999.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Josef Hrdák, CSc.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 19. 2. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Fiskální a monetární politika a jejich význam v rozvoji ekonomiky" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.3.2011

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. Ing. Josefu Brčákovi CSc. za odborné vedení, konzultace a rady při vypracovávání této bakalářské práce, rodičům za jejich podporu a trpělivost, všem ostatním, též za podporu a připomínky.

Fiskální a monetární politika a jejich význam v rozvoji ekonomiky

Fiscal and monetary policy and their importance in development of economy

Souhrn

Tato bakalářská práce s tématem „Fiskální a monetární politika a jejich význam v rozvoji ekonomiky“ se zabývá vývojem fiskální a monetární politiky a důsledky vyvolanými nástroji těchto politik.

V teoretické části je vysvětlena základní charakteristika týkající se hospodářského cyklu, fiskální politiky a monetární politiky.

Analytická část se zabývá vývojem hrubého domácího produktu, státního rozpočtu, inflace a monetární politiky v České republice. Nechybí zde ani prognostické zprávy na budoucí období a vzájemný vliv fiskální a monetární politiky na hrubý domácí produkt.

Na konci práce jsou shrnuty poznatky a informace, které byly během vypracování této práce zjištěny.

Summary

This bachelor work called „Fiscal and monetary policy and their importance in development of economy“ is based on progress of fiscal and monetary policy and effect of their tools.

At theoretical part is explained basic characteristic of business cycle, fiscal policy and monetary policy.

Analytic part is engaged with progress of gross domestic product, state budget, inflation and monetary policy in the Czech Republic. Of course, this work includes

prognosis to the future and an influence of fiscal and monetary policy to gross domestic product.

At the end of the work are summarized information and knowledge gained by completing this work.

Klíčová slova: Hospodářský cyklus, fiskální politika, monetární politika, hrubý domácí produkt, státní rozpočet, veřejný dluh, inflace, měnově politické nástroje.

Keywords: Business cycle, fiscal policy, monetary policy, gross domestic product, state budget, public debt, inflation, monetary and policy tools.

Obsah

1. Úvod	11
2. Cíl práce a metodika	12
2.1. Cíl práce	12
2.2. Metodika.....	12
3. Charakteristika hospodářského cyklu	13
3.1. Fáze hospodářského cyklu.....	13
3.1.1. Fáze hospodářského cyklu: expanze	14
3.1.2. Fáze hospodářského cyklu: vrchol	15
3.1.3. Fáze hospodářského cyklu: kontrakce.....	15
3.1.4. Fáze hospodářského cyklu: dno	15
4. Podstata fiskální politiky	17
4.1. Státní rozpočet	17
4.2. Rozpočtové příjmy.....	19
4.2.1. Daně.....	19
4.2.1.1. Lafferova křivka	20
4.2.2. Další rozpočtové příjmy	21
4.3. Rozpočtové výdaje.....	21
4.4. Veřejný dluh a deficit	22
4.5. Nástroje fiskální politiky	23
4.5.1. Diskreční opatření	24
4.5.2. Vestavěné stabilizátory.....	24
4.6. Fiskální politika v modelu IS-LM	24
4.6.1. Model IS-LM – pevný kurz	25
4.6.2. Fiskální politika a model IS-LM – maximální efektivnost.....	25
4.6.3. Fiskální politika a model IS-LM – úplné vytěsnění.....	26

5. Vlastnosti monetární politiky.....	28
5.1. Centrální banka.....	28
5.1.1. Cílování inflace.....	28
5.1.2. Taylorovo pravidlo.....	29
5.2. Nástroje monetární politiky.....	29
5.2.1. Tržně orientované nástroje.....	30
5.2.2. Administrativní nástroje.....	30
5.3. Monetární politika v modelu IS-LM.....	31
5.3.1. Monetární politika a model IS-LM – vysoký účinek.....	31
5.3.2. Monetární politika a model IS-LM – nulový účinek.....	32
6. Vývoj hrubého domácího produktu v ČR.....	34
6.1. Vývoj hrubého domácího produktu v období 2005 – 2010.....	34
6.2. Prognóza HDP na rok 2011 a 2012.....	36
7. Vývoj fiskální politiky v ČR.....	38
7.1. Vývoj rozpočtových příjmů a výdajů v letech 2005 až 2010.....	38
7.2. Státní rozpočet na rok 2011.....	39
7.3. Deficit veřejných financí a veřejný dluh v roce 2011.....	40
8. Vývoj monetární politiky v ČR.....	42
8.1. Vývoj inflace od roku 2005 do roku 2010.....	42
8.2. Vývoj nástrojů monetární politiky za roky 2005 – 2010.....	43
8.3. Prognóza míry inflace na rok 2011 a 2012.....	44
9. Závěr.....	47
10. Seznam použitých zdrojů.....	50
11. Přílohy.....	52

Seznam grafů:

Graf č. 1: Hospodářský cyklus.....	14
Graf č. 2: Státní rozpočet.....	18
Graf č. 3: Lafferova křivka.....	20
Graf č. 4: Fiskální politika v IS-LM modelu – maximální efektivnost.....	26
Graf č. 5: Fiskální politika v IS-LM modelu – úplné vytěsnění.....	27
Graf č. 6: Monetární politika v IS-LM modelu – vysoký účinek.....	31
Graf č. 7: Monetární politika v modelu IS-LM – nulový účinek.....	32
Graf č. 8: Vývoj hrubého domácího produktu v České republice.....	35
Graf č. 9: Prognóza HDP.....	36
Graf č. 10: Vývoj rozpočtových příjmů a výdajů v České republice.....	39
Graf č. 11: Vývoj inflace v České republice.....	42
Graf č. 12: Vývoj měnově politických nástrojů České republiky.....	44
Graf č. 13: Prognóza míry inflace.....	45

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1: Vývoj hrubého domácího produktu v České republice.....	34
Tabulka č. 2: Prognóza HDP.....	37
Tabulka č. 3: Vývoj rozpočtových příjmů a výdajů v České republice.....	38
Tabulka č. 4: Vývoj inflace v České republice.....	42
Tabulka č. 5: Vývoj měnově politických nástrojů České republiky.....	43
Tabulka č. 6: Prognóza míry inflace.....	45

1. Úvod

Fiskální a monetární politika, jako součást celé hospodářské politiky, má za úkol zajistit ekonomický růst, který se teoreticky vyznačuje určitým stálým trendem hospodářského vývoje. V praxi ovšem hospodářský růst není vyrovnaný a je značně nestabilní, díky čemuž dochází ke střídání typického hospodářského cyklu, který je provázen nežádoucími vlivy, které negativně působí na celou ekonomiku. Fiskální a monetární politika využívá různých nástrojů k plnění svých cílů. V důsledku plnění těchto cílů se snaží, co nejdéle udržet období hospodářského růstu, co nejvíce zkrátit období hospodářského poklesu a eliminovat nežádoucí jevy způsobené těmito výkyvy v ekonomice.

Fiskální politika se zabývá rozpočtovou soustavou a zpravidla ji vytváří a schvaluje vláda dané země. Rozpočtová soustava se skládá z jednotlivých veřejných rozpočtů, patří sem jak státní rozpočet, tak i jednotlivé územní rozpočty a státní fondy. V podstatě je možné říci, že rozpočtová soustava se skládá z tvorby, financování a čerpání centralizovaných peněžních fondů, které spravuje vláda.

Monetární politika ovlivňuje celkové množství peněz v ekonomice, tudíž i celkovou nabídku peněz v dané ekonomice. Dále se orientuje na udržení přijatelné výše úrokových měr a podmínek úvěrů, aby došlo k dlouhodobému udržení cenové stability. Monetární politiku provádí nejčastěji centrální banka, která je zřízena státem. Centrální banka musí mít výhradní pravomoci umožňující emisi peněz.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Jedním z cílů této bakalářské práce je seznámit s daným tématem a problematikou týkající se tohoto tématu, což zahrnuje charakteristiku hospodářského cyklu, fiskální politiky a monetární politiky a též uvedení účinnosti fiskální a monetární politiky v modelu IS-LM.

Dalším cílem této práce bude charakteristika vývoje hrubého domácího produktu, fiskální politiky a monetární politiky za období v rozmezí 5 let, konkrétně v letech 2005 – 2010.

Jako poslední cíl můžeme charakterizovat sestavení prognóz týkajících se HDP a fiskální a monetární politiky na období minimálně jednoho roku dopředu a určení klíčových souvislostí, které ovlivní budoucí ekonomickou situaci.

2.2. Metodika

Samotná podstata práce si vyžadovala nastudování různých informačních zdrojů. Přičemž po získání dostatku informací mohlo dojít ke komparaci jednotlivých zdrojů a vhodné interpretaci, čímž vznikl teoretický základ.

Dále bylo též nezbytné získání a analýza konkrétních údajů z Ministerstva financí České republiky, Českého statistického úřadu a České národní banky. Většinou tato data zveřejnila příslušná instituce na svých internetových stránkách, nebo poskytla po dojednané schůzce s jejich zaměstnanci. Pro analýzu, sestavení tabulek a grafů bylo využito počítačového softwaru, konkrétně sady Microsoft Office.

V závěru byly za pomoci dedukce shrnuty jednotlivé informace získané a zjištěné při vypracovávání této bakalářské práce. Veškeré použité informační zdroje využité při zpracování této práce jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

3. Charakteristika hospodářského cyklu

Hospodářský cyklus je nejčastěji chápán jako výkyvy v agregátní poptávce a agregátní nabídce.

Podle Samuelsona a Nordhause: „*Hospodářský cyklus představuje výkyvy ve výstupu, příjmech a zaměstnanosti, které postihují celou ekonomiku a obvykle trvají něco mezi dvěma až deseti lety*“ (Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 468)

Díky těmto výkyvům dochází ke kolísání reálného produktu, zaměstnanosti, inflace, velikosti investic, celkových zisků a ostatních ekonomických veličin.

Musíme ovšem rozlišovat cyklické výkyvy od výkyvů strukturálních. Strukturální výkyvy nastávají při změně spotřebitelských preferencí, čímž se mění vzácnost ekonomických zdrojů. Strukturální výkyvy jsou přirozeným projevem adaptace ekonomiky.

Rozlišujeme několik typů hospodářských cyklů, které se odlišují od běžné definice. Kitchinovy cykly trvající 3-5 let jsou nejčastěji způsobeny pohybem zásob. Střednědobé Juglarovy cykly (7-11 let) souvisejí s obnovou strojů. Demografické vlivy a změny celkového počtu populace mají za následek Kuznetsovy cykly, jejichž trvání se odhaduje na 15-25 let. Zcela nejdelší cykly se nazývají Kondratějovy (55-60 let). Vyvolává je technologický pokrok, který následně zvýší technologickou základnu celé ekonomiky (Czesaný, 2006, s. 23).

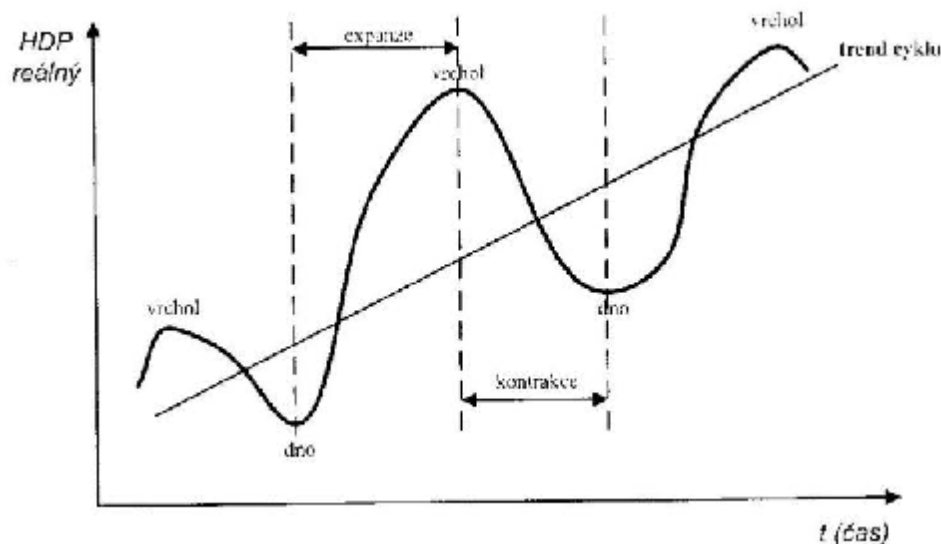
3.1. Fáze hospodářského cyklu

Hospodářský cyklus lze též charakterizovat jako posloupnost čtyř fází (expanze, vrchol, kontrakce, dno), které se opakují.

John Maynard Keynes zachytil opakování hospodářského cyklu těmito slovy: „*Mluvíme-li o cyklickém pohybu, chceme tím říci, že vyvíjí-li se ekonomický systém například směrem vzestupným, nabývají nejprve na intenzitě síly ženoucí jej vzhůru, které budou na sebe navzájem kumulativně působit, ale později se ponenáhlu oslabují, až budou v určitém okamžiku vystřídány silami směrem opačným. Tyto síly opět získávají po určité době na intenzitě a vzájemně se povzbuzují, aby i ony po dosažení maxima ztratily průbojnost a ustoupily silám opačným*“ (Keynes, 1963, s. 299).

Tyto čtyři fáze je možné zachytit ve vývoji reálného produktu v čase, který osciluje okolo růstové dráhy potenciálního produktu.

Graf č. 1: Hospodářský cyklus

Zdroj: Brčák, Sekerka, 2010, s. 279

Tento graf zachycuje průběh hospodářského cyklu v čase.

3.1.1. Fáze hospodářského cyklu: expanze

Expanze, jinými slovy konjunktura, se nazývá období, které se vyznačuje oživením a růstem ekonomické aktivity. Růst poptávky domácností po spotřebních statcích je doprovázen vzestupem zisků firem. Díky tomuto vzestupu zisků se zvyšuje poptávka po pracovních silách. Důsledkem zvýšené investiční činnosti dochází k rozšiřování výrobních kapacit. Domácnostem i firmám tudíž rostou zisky i platy, roste celková spotřeba statků a služeb, díky čemuž stát získává více příjmů z daní, tudíž může také více investovat (Brčák, Sekerka, 2010, s. 280).

Expanze má však i své nevýhody, růst celkových výdajů na získávání některých dalších výrobních faktorů, se odráží v pomalém zvyšování spotřebitelských cen. Čím více je expanze ekonomické aktivity blíže svému vrcholu, tím je každá dodatečně produkováná jednotka zboží a služeb dražší (Czesaný, 2006, s. 24).

3.1.2. Fáze hospodářského cyklu: vrchol

Vrchol, fáze hospodářského cyklu, následuje po fázi konjunktury. V této fázi se ekonomická aktivita nachází na nejvyšší úrovni. Ekonomika využívá veškeré výrobní faktory, dokonce může docházet i k jejich nedostatku.

Podle Brčáka a Sekerky se do fáze vrcholu řadí ekonomické období, kdy agregátní nabídka je vyšší než agregátní poptávka a reálný produkt převyšuje potenciální produkt (Brčák, Sekerka, 2010, s. 280). Avšak Czesaný sem řadí i období, kdy se začíná rozšiřovat agregátní poptávka, která začne postupně převyšovat agregátní nabídku. Tím dochází k vysokému růstu cen (Czesaný, 2006, s. 25).

Jelikož ekonomika v tomto období již nedisponuje dalšími vlastními výrobními faktory, je možné vysoký růst cen eliminovat nákupem výrobních faktorů ze zahraničí. Tím ovšem může dojít k přehřátí ekonomiky a následnému zhoršení veškerých dopadů spojených s budoucí hospodářskou krizí.

3.1.3. Fáze hospodářského cyklu: kontrakce

Kontrakce, též nazývaná recese, je typická klesající ekonomickou aktivitou, poklesem reálného hrubého domácího produktu pod hranici potenciálního hrubého domácího produktu. V této fázi hospodářského cyklu dochází k poklesu agregátní poptávky. Spotřeba domácností a celkové investice klesají, Tento útlum je doprovázen také zvýšením nezaměstnanosti. V důsledku zvýšení nezaměstnanosti agregátní poptávka klesá stále více. U této fáze je charakteristické malé zvyšování cen. Firmy prožívají finanční potíže a jejich zisky klesají. Kontrakce zvyšuje státní deficit jak útlumem rozpočtových příjmů, tak nárůstem sociálních transferů.

3.1.4. Fáze hospodářského cyklu: dno

Dno, poslední fáze hospodářského cyklu, je pro ekonomickou činnost zcela nejméně přívětivá, dokonce je zcela nežádoucí. Ekonomická aktivita se nachází na nejnižší přijatelné úrovni. Reálný hrubý domácí produkt klesá na svou nejnižší možnou hranici. Dno je zpravidla spojeno s ekonomickou krizí, která se vyznačuje nevyužitím výrobních faktorů, velkou mírou nezaměstnanosti a velice nízkou agregátní poptávkou. Zisky firem jsou nulové, ve většině případů i záporné. Státní dluh v tomto období narůstá neuvěřitelnou rychlostí.

Ačkoliv tato fáze hospodářského cyklu vypadá pesimisticky má i své kladné stránky. Firmy, které nedokázaly efektivně hospodařit, se neudrží na trhu a zkrachují. Ostatní firmy jsou nuceny minimalizovat své náklady a přehodnotit ceny, za které poskytují své výrobky a služby. Tím dojde k celkovému snížení cen. Následuje pomalé vyrovnání agregátní nabídky s agregátní poptávkou (Brčák, Sekerka, 2010, s. 280).

Jakmile hospodářská krize pomine, dochází opět k oživení ekonomické aktivity a nastává opět první fáze hospodářského cyklu, expanze.

4. Podstata fiskální politiky

Za podmínek dokonalé konkurence vede neviditelná ruka trhu veškeré ekonomické subjekty k efektivní alokaci zdrojů a v důsledku efektivní alokace zdrojů vede k efektivní výrobě a celkovému rozdělení národního příjmu. Intervence za dokonalé konkurenčních podmínek je zcela vyloučena, avšak v realitě jsou podmínky dokonalé konkurence téměř nedosažitelné. Narušení dokonalé konkurence, výskyt externalit, rozdělování veřejných statků a nedokonalá informovanost na trhu musí být řízena pomocí fiskální politiky.

Keynes tvrdí, že podněty jednotlivců ke spoření nezávisí pouze na očekávaných budoucích příjmech, ale též i na daňové politice vlády (Keynes, 1963, s. 115).

Dalším úkolem fiskální politiky je snižování ekonomické nerovnosti, která je prováděna pomocí přerozdělování příjmů, jež spočívá ve zdanění pomocí přímých a nepřímých daní a výdajích vlády. Fiskální politika tedy stanovuje výši jednotlivých daní a vládních výdajů za účelem snížení hospodářských fluktuací (Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 322).

Fiskální politika se zabývá rozpočtovou soustavou, která se skládá z jednotlivých rozpočtů. Jednotlivé rozpočty ve své podstatě představují peněžní fondy, které jsou zřizované a používané vládou za určité období. Do této kategorie rozpočtů patří státní rozpočet, ale i další územní rozpočty a státní účelové fondy.

4.1. Státní rozpočet

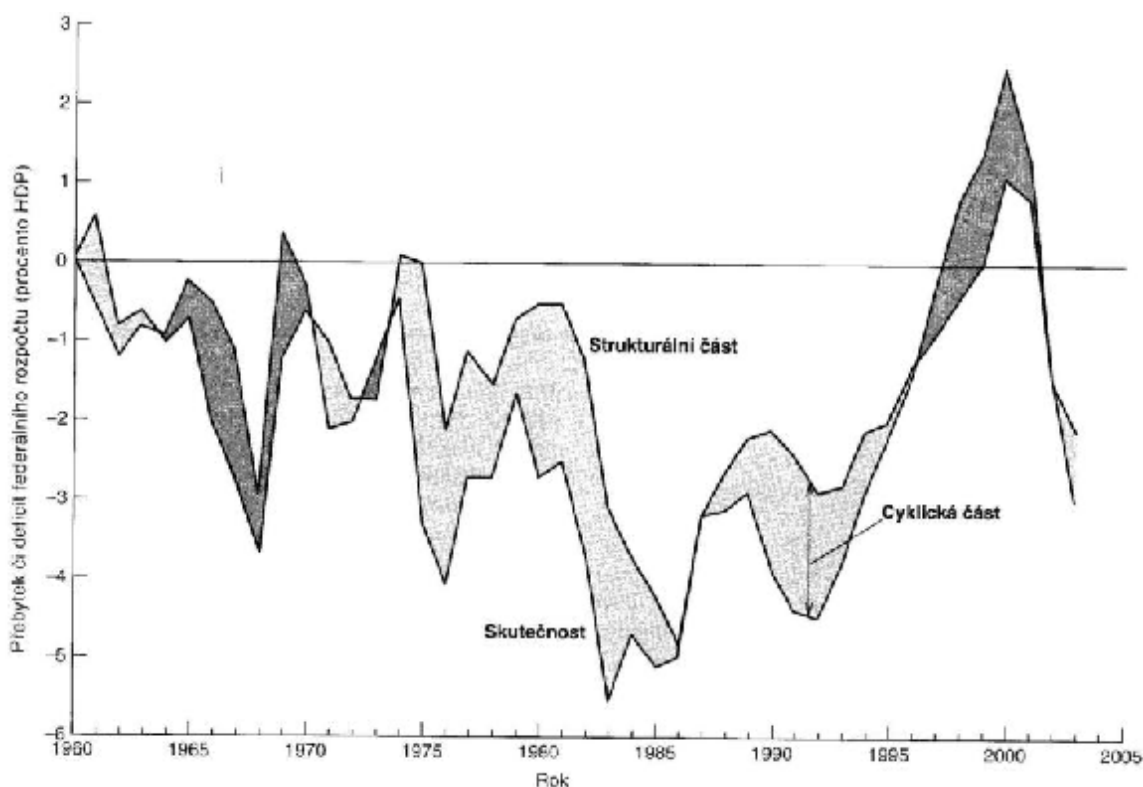
V dnešní době je velice důležité rozlišovat mezi třemi státními rozpočty. Státní rozpočet můžeme rozdělit na skutečný státní rozpočet, strukturální státní rozpočet a cyklický státní rozpočet.

Skutečný státní rozpočet vykazuje výdaje a příjmy státního rozpočtu, deficit anebo přebytek státního rozpočtu v určitém časovém období.

Strukturální státní rozpočet ukazuje příjmy a výdaje státního rozpočtu, deficit anebo přebytek státního rozpočtu v takových podmínkách, kdy by se hospodářství nacházelo ve stavu potencionálního produktu.

Cyklický státní rozpočet měří příjmy a výdaje státního rozpočtu, deficit anebo přebytek státního rozpočtu s ohledem na dopad hospodářského cyklu na rozpočet. V podstatě se jedná o rozdíl mezi skutečným a strukturálním státním rozpočtem (Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 712).

Graf č. 2: Státní rozpočet

Zdroj: Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 712

V uvedeném grafu lze spatřit deficit či přebytek skutečného, strukturálního a cyklického státního rozpočtu.

Rozdíl mezi skutečným a strukturálním rozpočtem je velice významný, abychom mohli rozlišovat mezi dlouhodobými a krátkodobými změnami. Veškeré pokusy o změnu státního rozpočtu by měly vycházet z analýzy strukturální části státního rozpočtu (Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 713).

4.2. Rozpočtové příjmy

Státní rozpočet, jakožto peněžní fond, musí být financován určitými zdroji. Tyto zdroje se nazývají rozpočtové příjmy.

Smith všechny tyto příjmy dělí pouze do dvou skupin a to na příjmy z majetku panovníka či státu a příjmy z důchodu obyvatelstva (Smith, 2001, s. 725).

Mnohem přehlednější a výstižnější rozdělení veškerých rozpočtových příjmů uvádí Brčák a Sekerka, ti dělí rozpočtové příjmy na daně, přijaté úroky a příjmy z pronájmu majetku, příjmy z prodeje majetku a v neposlední řadě přijaté dotace (Brčák, Sekerka, 2010, s. 215).

4.2.1. Daně

Daně tvoří největší položku z příjmů ve státním rozpočtu. Jedná se o hlavní část fiskální politiky, jelikož pomocí daní stát získává nejčastěji finanční prostředky od jednotlivých subjektů působících na jeho území. Tyto prostředky poté využívá k poskytování veřejných statků.

Samuelson a Nordhaus o zdanění doslova píší: „*Při zdanění se vláda ve skutečnosti rozhoduje, jak z důvodu veřejného zájmu odebrat potřebné zdroje domácnostem a firmám v zemi. Peníze, které se na daních vyberou, jsou prostředkem, kterým se skutečné zdroje přesunují od soukromých statků ke statkům veřejným*“ (Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 327).

Daně lze z makroekonomického hlediska dělit do různých kategorií a skupin. Nejčastější rozdělení je na daně přímé a nepřímé. Přičemž daně přímé lze dále rozdělit na progresivní, proporcionální a regresivní.

Nepřímé daně jsou zahrnuty ve statcích a službách. Spotřebitel tyto daně platí v celkové ceně statku či služby. Z tohoto vyplývá, že tyto daně jsou jednorázové a subjekt je platí nepřímo.

Přímé daně se odvíjejí od platební schopnosti daného subjektu a lze je také této charakteristice velice snadno přizpůsobit. Proto jsou vybírány přímo od jednotlivce či dané firmy. Přímé daně jsou nákladnější a hůře se od jednotlivých subjektů vybírají. Progresivní přímá daň se vyznačuje tím, že velikost základu daně se s vyšší příjmu zvyšuje.

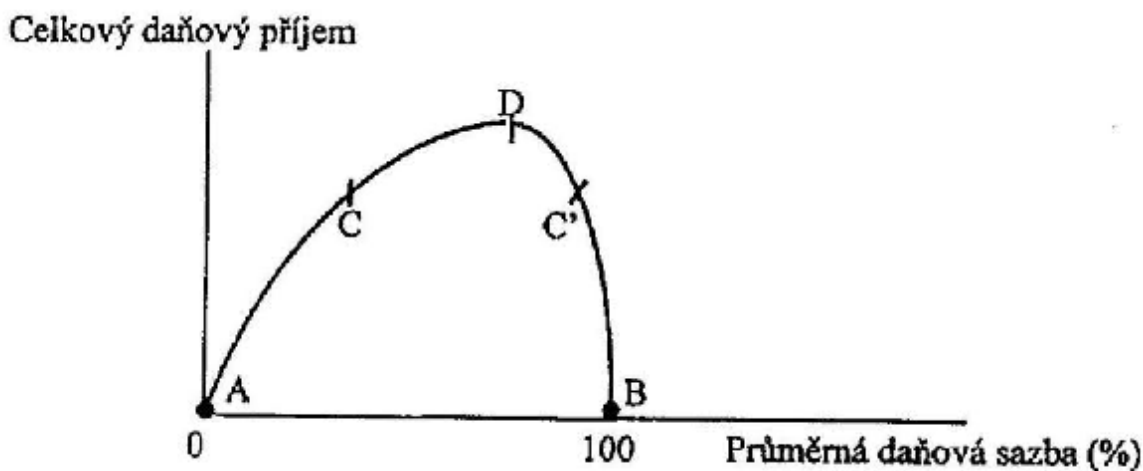
Proporcionální přímá daň znamená, že podíl daně na příjmu je stále stejný. Degresivní přímá daň naproti tomu zatěžuje subjekty s nízkým důchodem.

4.2.1.1. Lafferova křivka

V 70. letech 20. století kalifornský ekonom Arthur Laffer vystihl závislost celkových daňových příjmů v závislosti na průměrné daňové sazbě.

Na níže uvedeném obrázku lze vyjádřit závislost daňových příjmů na průměrné daňové sazbě (Lafferovu křivku).

Graf č. 3: Lafferova křivka

Zdroj: Izák, 2005, s. 174

Krajní body A a B z ekonomického hlediska naznačují jasnou věc. V bodě A, při nulové průměrné daňové sazbě, stát nevybírání žádné daně, tudíž celkové daňové příjmy jsou minimální až skoro nulové. V bodě B jsou naproti tomu vybírány daně ve stoprocentní výši a celkové daňové příjmy budou také téměř nulové, jelikož téměř každý subjekt bude odrazen od veškeré ekonomické aktivity.

Bod D vyznačuje z pohledu státu ideální stav, jelikož celkový daňový příjem dosahuje maxima. Avšak tuto výši průměrné daňové sazby, která by zajistila nejvyšší daňový příjem, nelze jen tak jednoduše stanovit. Navíc se tato sazba v průběhu času může změnit.

Lafferova teorie tvrdí, že se nacházíme v bodě C', tudíž by se měla průměrná daňová sazba snížit. Díky tomuto snížení dojde ke zvýšení celkových daňových příjmů a přiblížení k bodu D. Po zjištění této informace dojde k dalšímu snížení daňové sazby. Pokud dojde opět ke zvýšení celkových daňových příjmů, opět se přiblížíme k bodu D. Ve chvíli, kdy se celkové daňové příjmy začnou snižovat, oddalujeme se od ideálního stavu, bod C. V tomto případě by mělo dojít ke zvýšení průměrné daňové sazby a následnému zvýšení celkových daňových příjmů (Izák, 2005, s. 175).

4.2.2. Další rozpočtové příjmy

Další rozpočtové příjmy nejsou již tak velké jako samotné daně, ale také velice ovlivňují rozpočtové příjmy daného státu. Většina těchto ostatních rozpočtových příjmů velice závisí na hospodaření státu jako celku a také na hospodaření se státním majetkem.

Mezi další rozpočtové příjmy můžeme zařadit přijaté úroky ze státních půjček, příjmy z pronájmu či z prodeje státního majetku a v poslední řadě také přijaté dotace z různých mezinárodních uskupení a organizací.

4.3. Rozpočtové výdaje

Státní rozpočet se neskládá pouze z příjmů, veškeré prostředky získané v příjmech státního rozpočtu se využijí k přerozdělení mezi veškeré subjekty v daném státě ve formě veřejných statků. Obstarávání těchto veřejných statků je ovšem spojeno se vznikem různých výdajů. Tyto výdaje nazýváme rozpočtové výdaje.

Tyto výdaje můžeme rozdělit na mandatorní (povinné) a ne-mandatorní (nepovinné). Mezi mandatorní výdaje patří zejména výdaje sociálního charakteru, které také tvoří největší položku ze všech výdajů. Tyto výdaje jsou pravidelné a stát s nimi musí v každém období počítat. Ne-mandatorní výdaje můžeme považovat jako dobrovolné výdaje daného státu. Tyto výdaje jsou pro chod ekonomiky mnohem důležitější, avšak nemusí se opakovat v každém období. Jedná se zejména o vládní nákupy a investice.

Smith opět rozděluje rozpočtové výdaje velice striktně. Rozděluje je pouze podle hlediska, kdo by tyto výdaje měl platit, respektive z jakého rozpočtu by měli být placeny. Rozlišuje zde dva druhy výdajů. Výdaje na veřejné statky, které se týkají státu jako celku, a nelze je nijak rozdělit. Tyto veřejné statky mají vliv na celý stát a jsou poskytovány na území celého státu. Výdaje spojené s těmito statky mají být financovány z celkového

státního rozpočtu. Druhý typ výdajů se týká veřejných statků, které se poskytují pouze na daném území státu. Vzhledem k této skutečnosti, výdaje vznikající těmito statky, musí být placeny pouze z územních rozpočtů (Smith, 2001, s. 732).

Toto Smithovo rozdělení je velice účinné a efektivní pro účely sestavování státního rozpočtu, avšak pro další účely fiskální politiky se může jevit jako nedostačující.

Brčák se Sekerkou rozdělují rozpočtové výdaje podle jiného kritéria, které nám tyto výdaje dělí do více skupin. Brčák a Sekerka rozdělují rozpočtové výdaje na transferové platby, vládní nákupy a také úroky z veřejného dluhu a odvedené platby do mezinárodních uskupení a organizací. Přičemž transferové platby je možno rozdělit na dvě části. První část transferových plateb lze charakterizovat jako výdaje sociálního charakteru, tudíž výdaje, které podporují jednotlivé občany daného státu. Druhá část transferových plateb se týká subvencí a dotací, které jsou poskytovány různým podnikům v závislosti na ekonomické a sociální situaci státu (Brčák, Sekerka, 2010, s. 215).

Samuelson a Nordhaus výdaje rozdělují velice podobně jako Brčák se Sekyrkou, avšak ještě tvrdí: „*V ekonomii se však vždy musíme snažit poodhrnout závoj peněžních toků*“. Což nám vlastně naznačuje, že nemáme rozpočtové výdaje sledovat pouze jako peníze, které někam plynou, nýbrž si musíme také všimnout, co za tyto peníze bylo pořízeno. Pouze v této chvíli lze odhalit, co vláda skutečně potřebuje a kam se bude ekonomický vývoj směřovat (Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 327).

4.4. Veřejný dluh a deficit

Nyní, po charakteristice rozpočtových příjmů a výdajů, lze také státní rozpočet členit dle vztahu k těmto dvěma položkám. Pokud jsou rozpočtové příjmy stejně vysoké, jako rozpočtové výdaje mluvíme o státním rozpočtu jako o vyrovnaném. V případě, že rozpočtové příjmy převyšují rozpočtové výdaje, jedná se o státní rozpočet přebytkový. V opačné situaci, kdy výdaje převyšují příjmy, mluvíme o takzvaném deficitním rozpočtu.

Deficit tudíž vzniká v případě, kdy rozpočtové výdaje převýší rozpočtové příjmy. Dalo by se tedy říct, že vláda v takové situaci hospodář se ztrátou. Z tohoto důvodu se musí někde pořídít další prostředky, kterými se tento rozdíl vyrovná. Z pohledu fiskální politiky existuje účinné řešení, stát jako celek si tyto chybějící prostředky půjčí se závazkem, že tyto prostředky budou vráceny včetně úroku.

Veřejný dluh tedy vzniká ihned, jakmile se státní rozpočet stane deficitním a vláda se rozhodne, že tento deficit bude kryt cizími zdroji. Vzhledem k tomu, že splacení tohoto veřejného dluhu může trvat delší dobu, může se výše tohoto dluhu v čase také měnit. Pokud následující rozpočty budou také deficitní, veřejný dluh se prohloubí a bude vyšší o přírůstky jednotlivých deficitů. Na druhou stranu pokud následující rozpočty budou přebytkové, tak z těchto přebytků dojde ke splacení veřejného dluhu, anebo alespoň jeho části.

Ve chvíli, kdy veřejný dluh vznikne, musí se také naplánovat jeho splacení. Izák nabízí v podstatě tři možnosti jak vzniklý veřejný dluh splatit. První možností je plné splacení dluhu ihned v následujícím roce. Aby mohla být tato možnost realizována, musí vláda vykázat rozpočtový přebytek ve výši veřejného dluhu i s úroky. Tuto možnost lze realizovat zpravidla při snížení vládních výdajů a zároveň zvýšení daní, respektive největší položky rozpočtových příjmů. Další možností je splacení celého dluhu v určitém následujícím roce. Tudíž každý rok, který nebude dluh splacen, musí být vytvořen přebytek ve výši úroku z veřejného dluhu. Tento přebytek je zpravidla vytvořen částečným omezením vládních výdajů. V posledním roce, kdy bude celý dluh splacen, dojde ke zvýšení daní, aby rozpočtové příjmy vzrostly a vytvořily přebytek na splacení dluhu. Poslední možností je takzvaná stabilizace dluhu, ve které pomocí zvýšení daní dojde k situaci, že veřejný dluh nenarůstá. Poté, každoroční úpravou vládních výdajů, dojde k získání přebytku, který je použit na splacení dluhu (Izák, 2005, s. 137)

4.5. Nástroje fiskální politiky

Jak již bylo uvedeno výše, fiskální politika se zabývá státním rozpočtem, tím ovšem působí na vývoj celé ekonomické situace. Každá změna ve struktuře, či výši rozpočtových příjmů tedy velice zasahuje do celého hospodářství. Podle toho, zda tyto rozpočtové změny potřebují ke své realizaci jednorázové rozhodnutí státního orgánu, či jsou prováděny podle již předem stanovených pravidel, rozlišujeme dva nástroje fiskální politiky. Tyto dva nástroje můžeme označit jako diskreční opatření a vestavěné stabilizátory (Brčák, Sekerka, 2010 s. 216).

4.5.1. Diskreční opatření

Diskreční, neboli záměrná opatření vyžadují ve fiskální politice jednorázové rozhodnutí o realizaci. Toto rozhodnutí musí uskutečnit příslušný státní orgán. Mezi diskreční opatření můžeme zařadit zejména veškeré jednorázové změny daňových sazeb, jednorázové změny ve struktuře a výši jednotlivých položek rozpočtových výdajů. Veškerá tato opatření mají významný vliv na agregátní poptávku a nabídku, tudíž vyvolávají změny v celé ekonomice.

Izák teorii diskrečních opatření chápe jako: „*Přístup, který lze charakterizovat jako „shora dolů“, spočívá v odhadu strukturální bilance jako reziduální bilance po vyčištění skutečné bilance od odhadovaných rozpočtových důsledků hospodářského cyklu. Strukturální bilance je charakterizována jako vyjadřující diskreční (vědomé) záměry fiskální politiky*“ (Izák, 2005, s. 189).

4.5.2. Vestavěné stabilizátory

Opatření, která po svém zavedení působí automaticky a již nadále nevyžadují žádná další rozhodnutí státních orgánů lze nazvat jako vestavěné, popřípadě automatické stabilizátory. Tyto stabilizátory mají zajistit efektivní využití výrobních zdrojů, přičemž dochází k tomu, že se skutečně vyrobený produkt minimálně liší od potencionálního produktu. Tyto stabilizátory tedy minimalizují výkyvy způsobené hospodářským cyklem. Mezi automatické stabilizátory lze uvést transferové platby, autonomní daně, popřípadě i vládní nákupy zboží a služeb.

Izák opět toto chápe trochu odlišně a poukazuje na to, že se jedná o: „*Přístup, který lze charakterizovat jako „zdola nahoru“ se snaží vzájemně odlišit jednotlivá opatření fiskální politiky na straně jedné a každý vliv cyklu na straně druhé a tak vysvětlit různé příčiny rozpočtové bilance* (Izák, 2005, s. 188).

4.6. Fiskální politika v modelu IS-LM

Na konci této kapitoly již zbývá pouze uvedení účinnosti, popřípadě neúčinnosti fiskální politiky. Vzhledem k povaze této práce zcela postačí tří-sektorový model ekonomiky, jež je znázorněn modelem IS-LM. Aby toto bylo možné, je v první řadě zcela nezbytné uvést charakteristiku a předpoklady modelu IS-LM.

4.6.1. Model IS-LM – pevný kurz

K následnému porovnání fiskální politiky bude využit model IS-LM, za předpokladu pevných cen. Dalším předpokladem bude jednoduchý keynesiánský model, který spočívá v existenci fixních cen, dostatečných zásob kapitálu, dostatečně velké nabídky práce, fixních nominálních mezd a faktu, že agregátní nabídka je absolutně elastická. Tyto podmínky se dají shrnout do skutečnosti, ve které daná ekonomika nedosahuje potenciálního produktu, jelikož zatím nejsou využity veškeré zdroje. Tudíž dochází k výskytu produkční mezery (Brčák, Sekerka, 2010, s. 103).

Závislost mezi autonomními výdaji a úrokovou mírou v tomto modelu zobrazuje křivka IS. Body na této křivce určují rovnováhu na trhu zboží a služeb.

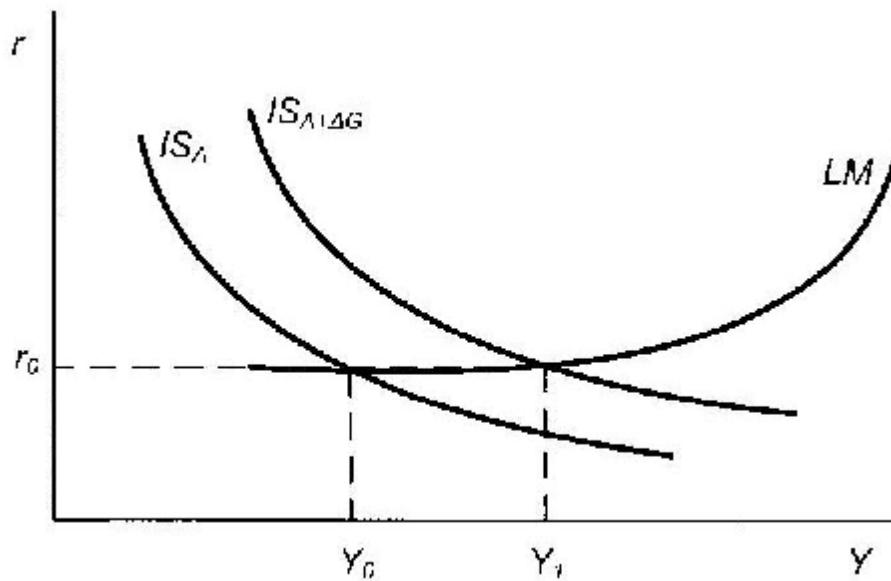
Křivka LM vyznačuje vztah nominální poptávky po penězích, při určité úrokové míře a určitém reálném produktu. Tudíž na celé této křivce je dosaženo rovnováhy týkající se trhu peněz a ostatních aktiv.

Z těchto tvrzení lze usoudit, že v průsečíku křivky IS a křivky LM dochází jak k rovnováze na trhu zboží a služeb, tak i rovnováze na trhu peněz a ostatních aktiv při dané úrokové míře a při daném určitém reálném produktu. Tento průsečík lze považovat za rovnovážný bod tří-sektorového modelu dané ekonomiky.

4.6.2. Fiskální politika a model IS-LM – maximální efektivnost

Účinnost fiskální politiky lze posuzovat v modelu IS-LM s pevnými cenami, podle změny reálného produktu a úrokové míry vyvolané pomocí nástrojů fiskální politiky. Fiskální politiku lze tedy považovat za efektivní, pokud dojde ke značnému zvýšení reálného produktu a úroková míra zůstane na své původní hodnotě. Tato situace je znázorněna na grafu.

Graf č. 4: Fiskální politika v IS-LM modelu – maximální efektivnost

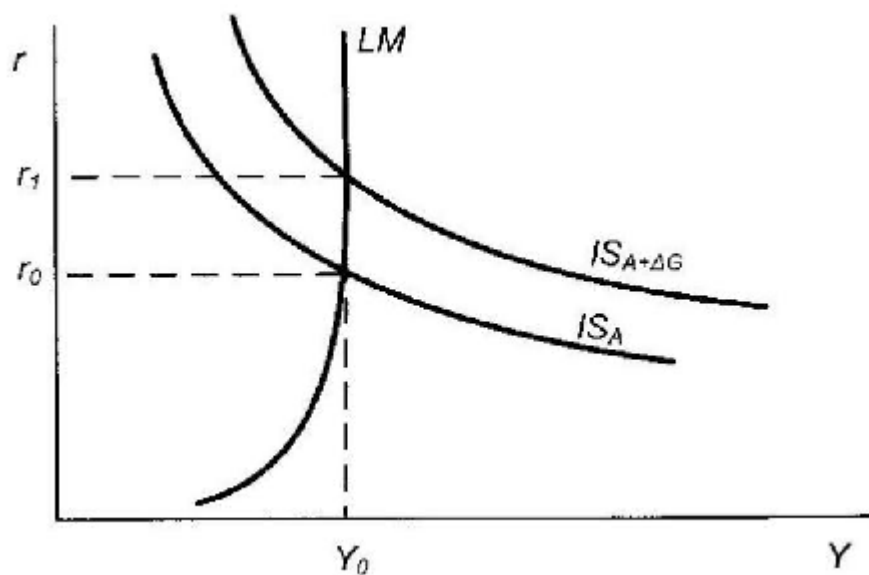
Zdroj: Brčák, Sekerka, 2010, s. 122

Pokud v této situaci dojde k fiskální expanzi, dojde k posunu křivky IS. Vzhledem k poloze a sklonu křivky LM v této situaci nastane zvýšení reálného produktu, přičemž úroková míra se nezmění. Toto lze považovat za úplný účinek fiskální expanze, což se též projevuje nulovým vytěšňovacím efektem.

4.6.3. Fiskální politika a model IS-LM – úplné vytěsnění

Na druhou stranu pokud dojde ke změně sklonu křivky LM, může nastat situace, ve které efektivita fiskální politiky klesá, či je dokonce zcela neúčinná. Tato neefektivita se vyznačuje tím, že dojde pouze ke zvýšení úrokové míry a reálný produkt zůstane na své původní hodnotě. Tato absolutní neefektivita fiskální politiky se nazývá úplné vytěsnění výdajů. Tento jev lze nalézt na níže přiloženém grafu.

Graf č. 5: Fiskální politika v IS-LM modelu – úplné vytěsnění

Zdroj: Brčák, Sekerka, 2010, s. 123

V této situaci by fiskální expanze měla za následek pouze zvýšení úrokové míry a nulové zvýšení reálného produktu. Opačně lze ovšem též tvrdit, že při fiskální restrikci, se bude úroková míra snižovat, aniž by se jakkoliv změnil reálný produkt.

Lze tedy konstatovat, že účinek fiskální politiky v modelu IS-LM s pevnými cenami závisí na poloze a hlavně sklonu křivky LM, tudíž na situaci, ve které se nachází trh peněz a ostatních aktiv v rovnováze.

5. Vlastnosti monetární politiky

Pomocí monetární politiky stát ovlivňuje množství peněz, které jsou dostupné v ekonomice. Tímto ovlivněním dochází k regulaci inflace a úrokové míry, čímž dochází také ke stanovení podmínek poskytnutí úvěru a dalších produktů přímo se odvíjejících od těchto dvou položek. Aby mohl stát ovlivňovat množství peněz v ekonomice, je zcela nezbytné, aby vstupoval na kapitálový a peněžní trh. Za tímto účelem je vytvořena centrální banka, která je vlastněna státem, a má některé charakteristické pravomoci (Brčák, Sekerka, 2010, s. 221).

Výše nabízených peněz, zároveň tedy i výše úrokových měr, velice ovlivňuje také celkové investice a zahraniční obchod. Tudíž pomocí monetární politiky lze také velice významně ovlivnit výši HDP. Avšak na rozdíl od fiskální politiky, ve které má většina opatření okamžitý efekt, u monetární politiky zásahy do ekonomiky mají vliv na HDP až po určité době. Z tohoto tedy vyplývá, že ovlivňování výše HDP monetární politikou se týká spíše střednědobého až dlouhodobého časového rozmezí (Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 719).

5.1. Centrální banka

Centrální banka je tedy nezávislá instituce, založena státem za účelem vytváření měnových cílů a provádění monetární politiky. Ve většině vyspělých a rozvinutých tržních ekonomik se centrální banka snaží efektivně udržet cenovou stabilitu, což je její hlavní úkol. Tento hlavní úkol spočívá v cílování inflace. Centrální banka může též podporovat obecnou hospodářskou politiku, pokud to nenaruší stabilitu měny (http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/).

5.1.1. Cílování inflace

Cenovou stabilitou spotřebitelských cen se rozumí jejich mírný růst či pokles, nikoliv jejich celková neměnnost. K těmto mírným změnám dochází v důsledku drobných cenových relací, které jsou pro efektivní ekonomiku s cenovým systémem zcela přirozené. Cílování inflace tedy znamená, že centrální banka oznámí plánovanou výši inflace a zároveň též tolerančního pásma, ve kterém se zamýšlená konečná inflace bude pohybovat. Teprve následně poté, co je tento inflační cíl stanoven, lze použít nástrojů monetární politiky ke směřování skutečné inflace k předem stanovené cílové inflaci (http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/uloha.html).

Inflace tedy tvoří hlavní cíl monetární politiky ve střednědobém a dlouhodobém období, zatímco v krátkodobém období vždy existuje prostor, ve kterém může dojít k oddálení se od inflačního cíle. Příčina tohoto oddálení může vyplývat z účelu snížení nadměrné nezaměstnanosti, či snížení velkých produkčních ztrát. Vztah mezi inflací a nezaměstnaností v krátkém období lze znázornit pomocí modifikované Phillipsovy křivky.

5.1.2. Taylorovo pravidlo

V roce 1993 navrhl John Taylor reakční funkci centrální banky. Tato reakční funkce se dá též chápat částečně jako základní pravidlo monetární politiky. Toto pravidlo vychází z toho, jak centrální banky prosazují své cíle v běžné politice.

Taylorovo pravidlo říká dvě velice důležité věci. První se týká centrální banky, ta by měla zasáhnout pomocí nástrojů monetární politiky ve chvíli, kdykoliv se reálný HDP dostane mimo hodnotu svého trendu, nebo pokud se inflace vychýlí ze své zamýšlené úrovně. Druhá, také neopomenutelná věc, spočívá v tvrzení, že centrální banka by měla uvažovat o HDP a inflaci jako o stejně důležitých faktorech rozhodování, tudíž by tyto dvě veličiny měly mít stejnou váhu (Tůma, Friat, Šmídová, Kotlán, Čihák, 1999, s. 14).

Z výše uvedeného lze usoudit, že ačkoliv hlavním cílem monetární politiky je cenová stabilita, musí se též zohlednit dlouhodobé dopady, jež působí na celou ekonomickou situaci, při realizování tohoto cíle.

5.2. Nástroje monetární politiky

Nástroje monetární politiky lze roztrždit do dvou skupin. První skupinu tvoří tržně orientované, neboli nepřímé nástroje. Pomocí těchto nástrojů centrální banka vstupuje na finanční trh a významně ovlivňuje množství peněz v hospodářství. V druhé skupině lze nalézt nástroje týkající se zejména poskytování úvěrů, či stanovování úrokových sazeb. Tyto nástroje nazýváme přímé, též také administrativní (Brčák, Sekerka, 2010, s. 222).

5.2.1. Tržně orientované nástroje

V tržně orientovaných nástrojích monetární politiky lze nalézt nejčastěji operace na volném trhu, povinné minimální rezervy bank a diskontní politiku.

Operace na volném trhu lze považovat za nejdůležitější nástroj monetární politiky. Při využívání tohoto nástroje centrální banka vstupuje na trh cenných papírů, kde se poptává po státních cenných papírech, či tyto cenné papíry nabízí. Tímto vstupem na volný trh centrální banka velice rychle ovlivňuje množství peněz v dané ekonomice. Tento nástroj monetární politiky je velice úzce spjat též s fiskální politikou, jelikož prodejem státních cenných papírů je možné získat peněžní prostředky, které poté lze využít k financování rozpočtových výdajů.

Vzhledem k situaci v devatenáctém století, kdy komerční banky neměly dostatek vlastních finančních prostředků k uspokojení požadavků svých klientů, byl vznesen nárok na povinné minimální rezervy. Povinné minimální rezervy se skládají z určité části aktiv, kterými komerční banky disponují. Centrální banka spravuje na svých účtech povinné minimální rezervy všech komerčních bank, přičemž z těchto rezerv neplynou žádné úroky. Centrální banka může zvyšovat či snižovat výši povinných minimálních rezerv, čímž dochází k odčerpání, či zásobení hospodářství peněžními prostředky (Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 539).

Centrální banka poskytuje úvěry ostatním komerčním bankám za určitý úrok. Tento úrok se nazývá diskontní sazba. Pomocí změny výše diskontní sazby centrální banka ovlivňuje, jak výhodné budou její úvěry ostatním bankám. Tudíž dochází k vlivu na úvěry ostatních ekonomických subjektů poskytovaných komerčními bankami. Diskontní politikou centrální banka vlastně ovlivňuje celkovou úrokovou míru.

5.2.2. Administrativní nástroje

Administrativní nástroje monetární politiky slouží k přímému ovlivnění komerčních bank v oblasti poskytování úvěrů. Přičemž při využívání těchto nástrojů dochází k ovlivnění jak úrokové míry, tak i celkových peněžních prostředků.

Tyto administrativní nástroje spočívají v různých omezeních při poskytování úvěrů komerčních bank ostatním ekonomickým subjektům. Jedná se zejména o regulaci investičních úvěrů, kde centrální banka stanoví určitý limit. Ve chvíli, kdy určitý subjekt

žádá o investiční úvěr nad tento limit, musí mít povolení příslušného státního orgánu, aby mu mohl být tento úvěr poskytnut komerční bankou. Dále se může jednat také o spotřební úvěry, u kterých může centrální banka stanovit dobu splatnosti, či jiné další specifické vlastnosti (Brčák, Sekerka, 2010, s. 222).

Dále mezi tyto nástroje můžeme řadit rozhodnutí centrální banky o úvěrových limitech, či úrokovém rozpětí, popřípadě další různá opatření ovlivňující poskytování úvěrů komerčními bankami. Tato rozhodnutí provedená centrální bankou jsou závazná pro všechny komerční banky.

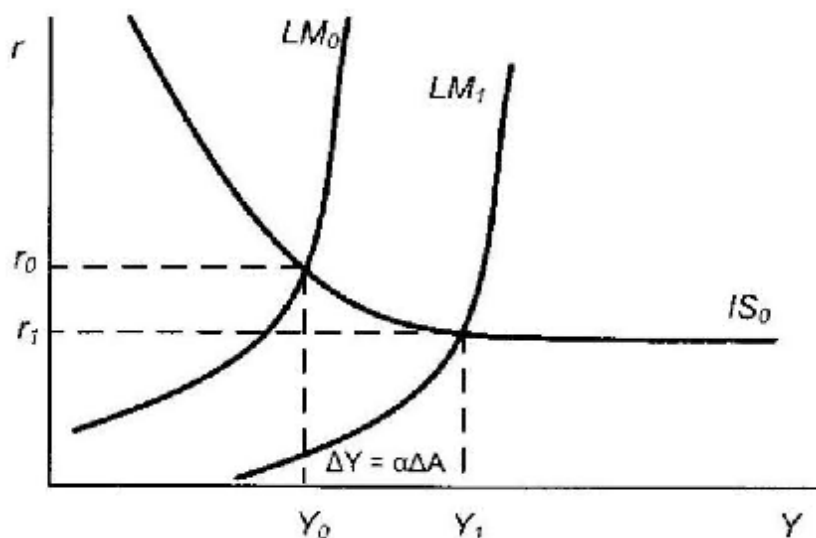
5.3. Monetární politika v modelu IS-LM

Vzhledem k tomu, že charakteristika a předpoklady modelu IS-LM jsou již uvedeny v předchozí kapitole, lze rovnou naznačit míru efektivnosti monetární politiky. Opět pro tento účel bude využit model IS-LM s fixními cenami.

5.3.1. Monetární politika a model IS-LM – vysoký účinek

Monetární politiku můžeme považovat za účinnou, pokud monetární expanze vyvolá výrazné zvýšení reálného produktu a snížení úrokové sazby. Účinnost monetární politiky v IS-LM modelu s pevnými cenami zobrazuje následující graf.

Graf č. 6: Monetární politika v IS-LM modelu – vysoký účinek

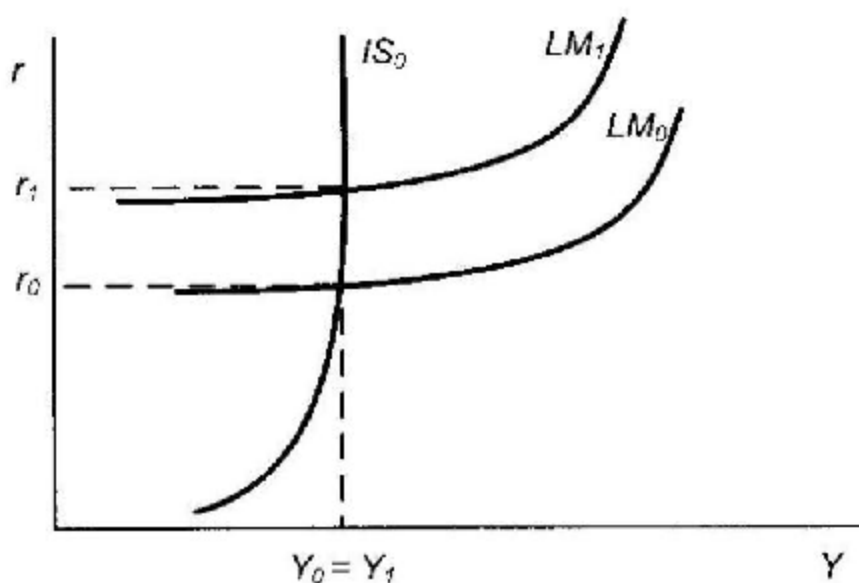
Zdroj: Brčák, Sekerka, 2010, s. 126

Pokud se centrální banka rozhodne prosazovat expanzivní monetární politiku, posune se tím křivka LM doprava a nový rovnovážný bod je charakteristický již výše zmíněným efektem. Nový reálný produkt je vyšší a nová úroková míra se snížila.

5.3.2. Monetární politika a model IS-LM – nulový účinek

Pokud pomocí nástrojů monetární politiky dochází pouze ke zvyšování či snižování úrokové míry a reálný produkt se nemění, můžeme tvrdit, že účinek monetární politiky je nulový. Tato situace je graficky znázorněna níže.

Graf č. 7: Monetární politika v modelu IS-LM – nulový účinek

Zdroj: Brčák, Sekerka, 2010, s. 127

Ve chvíli, kdy je sklon křivky IS takto téměř neelastický, lze monetárními nástroji měnit pouze výši úrokové míry. Při monetární expanzi se úroková míra sníží, zatímco pokud by centrální banka prosazovala monetární restrikcí, úroková míra se bude zvyšovat. V obou těchto případech ovšem nedojde k změně reálného produktu.

V podstatě účinnost monetární politiky v IS-LM s fixními cenami modelu závisí na poloze a sklonu křivky IS.

Pokud shrneme informace z této a předchozí kapitoly, můžeme tvrdit, že účinnost fiskální politiky v tomto modelu závisí na křivce LM, která je ovlivněna především nástroji

monetární politiky, zatímco efektivita monetární politiky se odvíjí od křivky IS, která může být ovlivněna mimo jiné i fiskální politikou.

Tudíž lze tvrdit, že hospodářský vývoj by měl být ovlivňován ve stejné míře pomocí fiskální a monetární politiky zároveň, v opačném případě by mohlo dojít k neefektivnosti. Tato neefektivnost by mohla dále vést ke zvýšení fluktuací v hospodářském cyklu a narušení rozvoje ekonomiky.

6. Vývoj hrubého domácího produktu v ČR

Ačkoliv hrubý domácí produkt jako makroekonomický ukazatel nevystihuje veškerou ekonomickou činnost ve státě, jedná se o ukazatel, jenž docela dobře vystihuje většinu produkce, znázorňuje ekonomický vývoj v čase a slouží k porovnání ekonomické situace. Tudíž díky hrubému domácímu produktu můžeme vystihnout vývoj dané ekonomiky v čase a zároveň posoudit vospělost dané ekonomiky.

Tato práce se bude zabývat vývojem HDP a dále zde bude uvedena predikce na další rok týkající se České republiky. Přičemž tato data budou z větší části tvořit podkladovou část pro další kapitoly analytické části této práce.

6.1. Vývoj hrubého domácího produktu v období 2005 – 2010

Historický vývoj hrubého domácího produktu v období mezi roky 2005 – 2010 znázorňuje ekonomickou situaci v České republice. Tento vývoj je zachycen v tabulce, která byla vytvořena Českou národní bankou. V této tabulce jsou zahrnuty veškeré údaje ke dni 21. ledna 2011.

Tabulka č. 1: Vývoj hrubého domácího produktu v České republice

		Roky					
		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hrubý domácí produkt							
HDP	mld. Kč, stálé ceny, sez. očištěno	2628,5	2812,2	2984,7	3053,3	2930,6	3001,3
HDP	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	6,4	7,0	6,1	2,3	-4,0	2,4
Výdaje na konečnou spotřebu domácností	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	2,6	5,2	4,9	3,4	-0,2	0,8
Výdaje na konečnou spotřebu vlády	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	2,9	1,2	0,5	1,1	2,6	1,1
Tvorba hrubého kapitálu	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	-0,6	10,2	9,4	-3,2	-15,5	8,6
Vývoz zboží a služeb	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	11,8	16,2	15,0	5,7	-10,5	14,3
Dovoz zboží a služeb	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	5,2	14,7	14,2	4,3	-10,4	15,8
čistý vývoz	mld. Kč, stálé ceny, sez. očištěno	-26,1	3,6	24,5	65,8	55,1	20,1

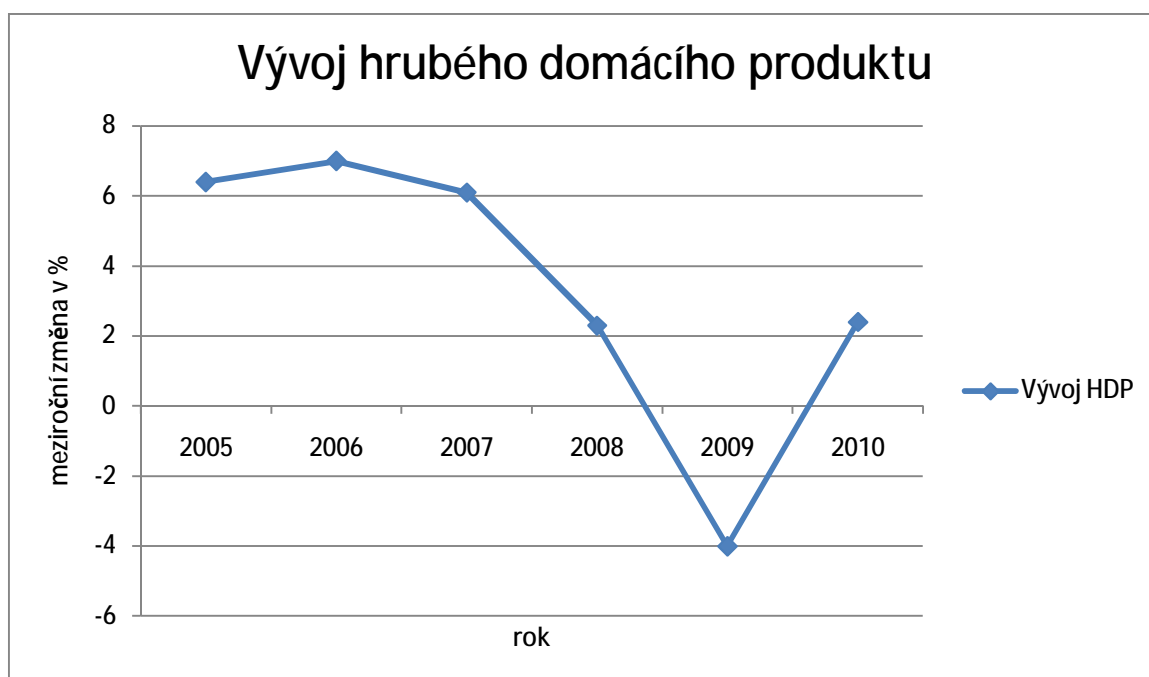
Zdroj:

[Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_I/index.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_I/index.html)

Ve výše uvedené tabulce lze nalézt informaci o průběhu hospodářského cyklu. Lze tvrdit, že během roku 2006 ekonomika České republiky byla na svém vrcholu. V letech 2007 a 2008 se začala projevovat recese. Následně poté roku 2009 došlo k hospodářské krizi, která nepostihla pouze Českou republiku, ale i většinu vyspělých světových ekonomik. Přičemž během let 2009 a 2010 hospodářská krize pominula a pomalu nastalo oživení ekonomické situace a hospodářská expanze.

Tuto situaci lze pro jednodušší interpretaci též znázornit graficky pomocí meziroční procentuelní změny HDP.

Graf č. 8: Vývoj hrubého domácího produktu v České republice

Zdroj: Autor práce

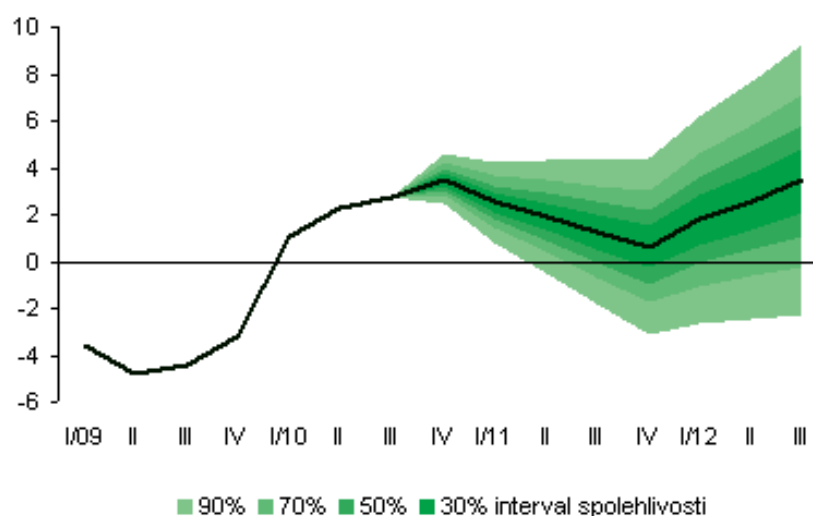
Dlouhodobější vývoj hrubého domácího produktu v České republice lze nalézt v příloze (viz. příloha č. 1).

6.2. Prognóza HDP na rok 2011 a 2012

Nyní, když známe historický vývoj, můžeme též uvést prognózu dalšího vývoje hrubého domácího produktu v následujících letech.

Prognózu sestavenou Českou národní bankou naznačuje spojnicový graf s vějířovitým charakterem. Tato prognóza vyjadřuje procentuelní změny HDP v následujícím časovém období. Vějířovitý charakter zachycuje nejistotu budoucího vývoje, přičemž jednotlivé oblasti zobrazují pravděpodobnost tohoto vývoje.

Graf č. 9: Prognóza HDP

Zdroj: [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html)

Předchozí graf tedy naznačuje budoucí vývoj hrubého domácího produktu. Česká národní banka též zveřejnila tuto prognózu, jež se odvíjí od stávající ekonomické situace, číselně. Tyto informace lze shrnout do tabulky.

Tabulka č. 2: Prognóza HDP

ukazatel	rok	ve výši
meziroční růst reálného HDP	2010	2,4%
	2011	1,6%
	2012	3,0%

Zdroj: [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html)

Tyto informace jsou ovšem pouze orientační. Pokud by došlo k nějaké mimořádné události, tato data se mohou změnit, nebo nemusí odpovídat skutečnosti.

7. Vývoj fiskální politiky v ČR

V této situaci, kdy došlo k analýze vývoje hrubého domácího produktu, lze též analyzovat vývoj fiskální politiky a uvést, jak fiskální politika může ovlivnit budoucí vývoj a velikost HDP.

7.1. Vývoj rozpočtových příjmů a výdajů v letech 2005 až 2010

Vývoj fiskální politiky lze posoudit pomocí celkových příjmů a výdajů státního rozpočtu. Pro přesnost budou využity skutečné celkové rozpočtové výdaje a příjmy. Následující vývoj lze uvést číselně v tabulce.

Tabulka č. 3: Vývoj rozpočtových příjmů a výdajů v České republice

Rok	rozpočtové příjmy (v tis. Kč)	rozpočtové výdaje (v tis. Kč)
2005	824 830 643	908 415 643
2006	884 291 799	958 791 799
2007	949 477 420	1 040 777 420
2008	1 036 510 540	1 107 310 540
2009	1 114 001 697	1 152 101 697
2010	1 022 219 350	1 184 919 350

Zdroj: Autor práce za použití dat zveřejněných ministerstvem financí

Celkové příjmy a celkové výdaje státního rozpočtu za posledních deset let jsou přiloženy v příloze (viz. příloha č. 2).

Tyto číselné informace lze shrnout též i graficky. V případě grafického znázornění je možné lépe spatřit výsledky hospodaření státu.

Graf č. 10: Vývoj rozpočtových příjmů a výdajů v České republice

Zdroj: Autor práce

Z analýzy výše uvedených údajů lze zjistit, že vláda České republiky se pokouší v posledních letech o stabilizaci veřejného dluhu, což se z určité části povedlo. Jelikož z předchozího grafu je zřejmé, že omezuje rozpočtové výdaje. A ačkoliv se rozpočtové výdaje stále mírně zvyšovaly, rozpočtové příjmy vzrůstaly rychleji. Pokud by se tento trend projevoval delší dobu, došlo by ke stabilizaci veřejného dluhu.

Tato situace byla ovšem narušena hospodářskou krizí v roce 2009. Což vedlo ke zvýšení vládních výdajů na spotřebu a snížení celkových příjmů. Toto zvýšení rozpočtových výdajů se však dalo v dané situaci předpokládat, jelikož vláda musela stimulovat hospodářství, aby opět došlo k ekonomické expanzi. Snížením rozpočtových příjmů se stabilizace veřejného dluhu z časového hlediska oddálila.

7.2. Státní rozpočet na rok 2011

Schválený státní rozpočet vládou České republiky na rok 2011 se vyznačuje navrácením k výše zmíněnému trendu, kdy se vláda pokouší snížit vládní výdaje.

Celkové příjmy schváleného státního rozpočtu na rok 2011 činí 1 044 000 908 tis. Kč. Meziroční index změny těchto příjmů s ohledem na rok 2010 dosahuje výše 102,1 procent.

Celkové výdaje schváleného státního rozpočtu na rok 2011 byly schváleny ve výši 1 179 000 908 tis. Kč. Což znamená, že meziroční index změny rozpočtových výdajů dosahuje 99,5 procent vzhledem k roku 2010. Pokud se skutečné rozpočtové výdaje v roce 2011 budou shodovat s těmito schválenými výdaji, dojde ke snížení vládních výdajů o 0,5 procenta. Z hlediska státního rozpočtu lze toto považovat za pozitivní situaci, jelikož by došlo ke snížení vládních výdajů za posledních deset let.

Toto snižování vládních výdajů ovšem také velice ovlivňuje vývoj hrubého domácího produktu, jelikož snížením vládních výdajů se též částečně sníží hrubý domácí produkt.

Vladimír Tomšík, viceguvernér České národní banky, ve svém rozhovoru pro deník Mladá fronta E15 tvrdí, že v roce 2011 dojde ke snížení růstu HDP o 0,8 procenta vzhledem ke snížení vládních výdajů. Dále též ovšem uvádí, že další vliv na snížení růstu ekonomiky bude mít v roce 2011 i končící boom solárních elektráren a odeznění obnovování zásob (Zavadilová, 2010, s. 12).

7.3. Deficit veřejných financí a veřejný dluh v roce 2011

Ačkoliv pokles vládních výdajů může vypadat jako pozitivní, skutečnost je bohužel opačná, jelikož výše rozpočtových příjmů je též nižší. Vzhledem k této situaci, rozpočtové výdaje převyšují rozpočtové příjmy, dochází k dalšímu deficitu státního rozpočtu.

Schválený státní rozpočet na rok 2011 hospodaří s přibližným deficitem 135 mld. Kč. Tento deficit bude mít samozřejmě vliv na celé veřejné finance. Česká národní banka předpokládá, že deficit veřejných financí bude okolo 165 mld. Kč za rok 2011. Což se projeví i na celkovém veřejném dluhu, který za tohoto předpokladu činí necelých 1 602 mld. Kč.

Ačkoliv by vláda České republiky měla v této době stále ještě podporovat růst ekonomiky, jelikož výdaje na konečnou spotřebu domácností, vývoz a dovoz zboží a služeb stále zdaleka nedosáhly své původní úrovně před hospodářskou krizí, rozhodla se ke snížení vládních výdajů. Toto snížení vládních výdajů nevyplývá z ekonomické situace spojené s hospodářským cyklem, nýbrž ze zadluženosti České republiky.

Vycházíme-li z prognózy České národní banky, zjišťujeme, že v roce 2011 bude veřejný dluh v poměru s hrubým domácím produktem ve velice vysoké míře 41,9 %. Prognóza na rok 2012 je ještě daleko více pesimistická, ČNB totiž uvádí výši veřejného dluhu k HDP v daném roce ve výši 44%.

Vývoj deficitu veřejných financí a celkového veřejného dluhu publikovaný ČNB v období 2002 – 2010 a prognózu na roky 2011 a 2012 můžeme spatřit v příloze (viz. příloha č. 3).

Shrnutím výše uvedeného lze tvrdit, že vláda České republiky mohla dále podporovat růst hrubého domácího produktu, čímž by značně vylepšila aktuální ekonomickou situaci. Avšak můžeme také konstatovat, že toto aktuální zlepšení ekonomické situace by bylo na úkor celkového hospodářského vývoje, jelikož se zde objevil velice závažný problém ve formě veřejného dluhu. Toto vysoké zadlužení se ovšem vláda pokouší vyřešit. Je ovšem nutné uvést, že při takto velkém zadlužení nelze nalézt okamžité řešení. Tudíž se dá předpokládat, že se i nadále budou snižovat celkové rozpočtové výdaje a též zde bude i snaha zvýšit rozpočtové příjmy.

8. Vývoj monetární politiky v ČR

V poslední kapitole analytické části nesmí být opomenuta monetární politika. Tato kapitola bude věnována vývoji a prognóze inflace, jakožto hlavního cíle monetární politiky, a monetárních nástrojů, čímž dojde k rozboru monetární politiky.

8.1. Vývoj inflace od roku 2005 do roku 2010

Inflace se dá považovat jako všeobecný růst spotřebitelských cen. V této práci bude znázorněna meziroční inflace propočítávána průměrným ročním indexem spotřebitelských cen oproti minulému roku. Český statistický úřad uvádí meziroční inflaci v tomto období těmito hodnotami.

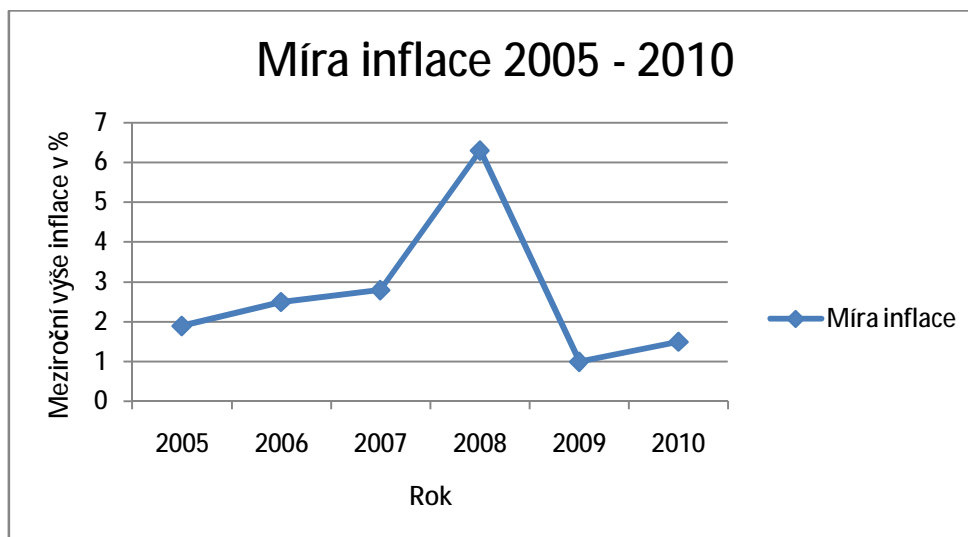
Tabulka č. 4: Vývoj inflace v České republice

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Míra inflace v %	1,90	2,50	2,80	6,30	1,00	1,50

Zdroj: [Http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace)

V souvislosti s těmito údaji lze konstatovat, že míra inflace za poslední roky stabilně kolísala okolo jednoho až tří procent s výjimkou roku 2008. Grafické znázornění zobrazí vývoj výše inflace lépe.

Graf č. 11: Vývoj inflace v České republice

Zdroj: Autor práce

V tomto grafu je možné mnohem lépe spatřit, jak inflace doslova vylétla směrem vzhůru v roce 2008. Česká národní banka se takovéto výši inflace pokoušela předejít, ovšem musela též zvážit dopady svých rozhodnutí na hospodářský vývoj. V roce 2008 se Česká národní banka rozhodla podpořit ekonomickou situaci a její celkový vývoj za cenu zvýšení inflace.

Vývoj inflace za dlouhodobější období a její podrobnější měsíční vývoj, kde je srovnávaným obdobím měsíc předchozího roku, jsou uvedeny v příloze (viz. příloha č. 4).

8.2. Vývoj nástrojů monetární politiky za roky 2005 – 2010

Vzhledem k tomu, že pomocí nástrojů monetární politiky, lze ovlivnit inflaci, jedná se o velice často používané nástroje. Přičemž v této práci bude zachycen vývoj úrokových sazeb České národní banky a povinných minimálních rezerv.

Pro zjednodušení těchto údajů použijeme průměry těchto sazeb za daný rok, přičemž v příloze se nachází detailní vývoj od roku 1999 do roku 2010 (viz. příloha č. 5).

V následující tabulce lze tedy spatřit zjednodušený vývoj nástrojů monetární politiky za roky 2005 - 2010.

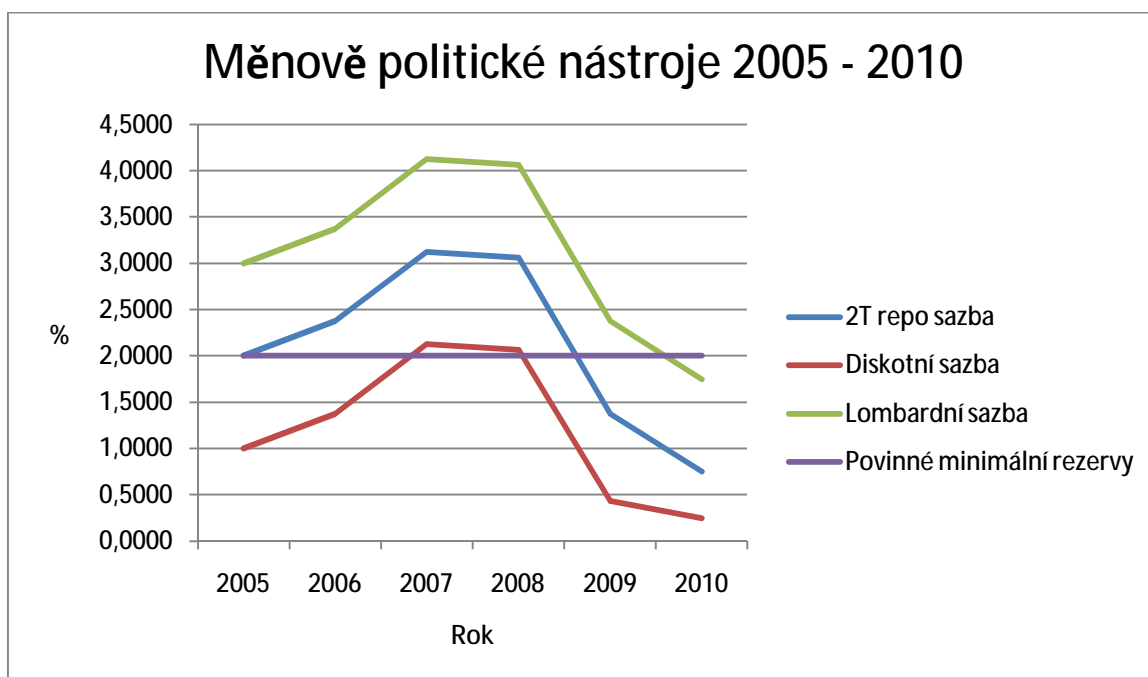
Tabulka č. 5: Vývoj měnově politických nástrojů České republiky

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
2T repo sazba (v %)	2,0000	2,3750	3,1250	3,0625	1,3750	0,7500
Diskontní sazba (v %)	1,0000	1,3750	2,1250	2,0625	0,4375	0,2500
Lombardní sazba (v %)	3,0000	3,3750	4,1250	4,0625	2,3750	1,7500
Povinné minimální rezervy (v %)	2,0000	2,0000	2,0000	2,0000	2,0000	2,0000

Zdroj: Autor práce

I z tohoto zjednodušeného modelu průměrných ročních sazeb České národní banky je patrná změna jednotlivých sazeb. Ovšem je nutné také podotknout, že výše povinných minimálních rezerv se v průběhu sledovaného období vůbec neměnila. Tuto situaci též ilustruje graf vytvořený z těchto údajů.

Graf č. 12: Vývoj měnově politických nástrojů České republiky

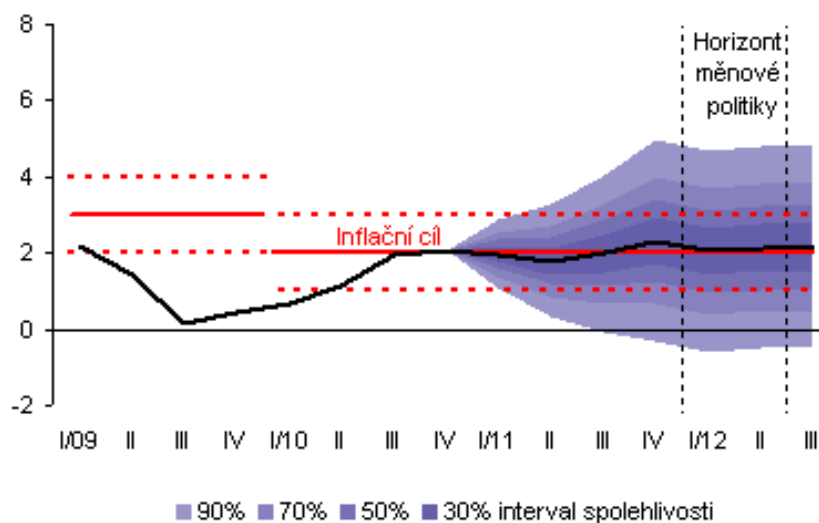
Zdroj: [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html)

Jak již bylo uvedeno výše, procentuelní sazba povinných minimálních rezerv zůstala konstantní, zatímco ostatní nástroje monetární politiky se v průběhu času měnily, jelikož pomocí těchto nástrojů Česká národní banka udržovala stabilní hladinu inflace. Dále je též možné konstatovat, že tyto sazby se průměrně během let měnily závisle na sobě, jelikož je zde patrné rozpětí mezi diskotní sazbou, 2T repo sazbou a Lombardní sazbou.

8.3. Prognóza míry inflace na rok 2011 a 2012

V neposlední řadě je též nutno uvést prognózu míry inflace na rok 2011 a 2012. Tuto prognózu zveřejnila ČNB na svých internetových stránkách. Přičemž se jedná o inflaci vyjádřenou meziročním procentuelním přírůstkem indexu spotřebitelských cen vyjádřenou spojnicovým grafem s vějířovým rozpětím. Barevné rozpětí naznačuje možné odchylky v této prognóze.

Graf č. 13: Prognóza míry inflace

Zdroj: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html

Z toho grafu je zřejmé, že inflační cíl České národní banky se pohybuje okolo 2 %, přičemž dále zde naznačuje možnou odchylku na obě strany od inflačního cíle v přípustné odchylce o velikosti 1 %.

Inflační cíl můžeme považovat za velice dobrý, jelikož míru inflace ve výši 2 %, lze považovat za zdravou inflaci rozvíjející ekonomiku České republiky, jelikož takto vysoká inflace stimuluje produkci a zároveň udržuje též zdravou míru nezaměstnanosti.

ČNB ovšem také zveřejnila tuto prognózu číselně v následující tabulce.

Tabulka č. 6: Prognóza míry inflace

Ukazatel	Horizont	Ve výši
Meziroční přírůstek indexu spotřebitelských cen	1. čtvrtletí 2012	2,0 %
	2. čtvrtletí 2012	2,1 %

Zdroj: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html

Z těchto údajů lze vyčíst, že inflační cíl České národní banky je zcela shodný s prognózou na rok 2011 a 2012, což můžeme považovat za ideální situaci.

Vladimír Tomšík toto komentoval v Mladé frontě E15 těmito slovy: „*Naše prognóza se nachází ve středu inflačního cíle po celé období roku až roku a půl, což se nikdy nestalo. Takže je to historický okamžik*“ (Zavadilová, 2010, s. 13).

Tudíž se dá shrnout, že Česká národní banka by mohla pomocí nástrojů monetární politiky nejen udržet tuto míru inflace, ale také též pomoci v oblasti celé hospodářské politiky. Mohla by svými měnově politickými nástroji stimulovat ekonomiku tím, že by podpořila růst hrubého domácího produktu. Ovšem tato podpora z této strany se neprojeví ihned, nýbrž s časovým odstupem.

Další otázkou je ovšem také, do jaké míry by tato stimulace hospodářství byla účinná. Vzhledem k faktu, že Česká národní banka většinou přímo ovlivňuje ostatní komerční banky.

Jelikož se v České republice na finančním trhu nevyskytuje žádná domácí banka, ale bohužel všechny jsou dceřinými společnostmi zahraničních bank, mohla by nastat situace, že tento pokus o ovlivnění HDP pomocí monetární politiky, by byl do určité míry neefektivní. Tato neefektivita by mohla nastat ze světové hospodářské situace, jelikož komerční banky působící v České republice, by takto vzniklý kapitál přesunuly do zahraničí a na změny vyvolané monetární politikou by reagovaly pouze jen z určité části.

9. Závěr

Závěrem lze uvést, že v průběhu práce došlo v teoretické části k seznámení s tématem práce a zároveň též uvedení do problematiky týkající se tohoto tématu. Analytická část se zabývala rozpracováním a analýzou vývoje hrubého domácího produktu, fiskální a monetární politiky. Následovala též i prognóza vývoje na minimálně jeden další rok.

Při zpracovávání této bakalářské práce došlo k získání důležitých informací, ale též i zjištění dalších navazujících problémů týkajících se tohoto tématu.

Bylo zjištěno zejména to, že ekonomická situace a hospodářský vývoj velice záleží na hospodářském cyklu, který vyvolává výkyvy v agregátní poptávce a nabídce, tím tedy celkově výrazně ovlivňuje příjmy a výdaje, jak jednotlivců, tak zejména hlavně státu jako celku.

Také jsme odhalili fakt, že efektivní hospodářský vývoj by měl být podporován fiskální i monetární politikou zároveň. Pokud tomu tak dlouhodobě není, dochází ke snižování účinnosti, popřípadě i téměř úplné neefektivitě nástrojů daných politik, což v této práci zobrazuje model IS-LM.

Všechny tyto poznatky jsou obecné a byly zjištěny v teoretické části práce. V analytické části práce jsme došli k informacím, které vystihují vliv hospodářského cyklu na ekonomiku České republiky. Též došlo k zachycení vývoje nástrojů fiskální politiky, monetární politiky a jejich vlivu na ekonomickou situaci České republiky vyjádřenou pomocí hrubého domácího produktu.

Vývoj hrubého domácího produktu nám ukázal ekonomický vývoj a průběh hospodářského cyklu. Je zřejmé, že v roce 2005 se ekonomika nacházela ve fázi růstu, během roku 2006 dosáhla svého vrcholu pro toto období a následně poté se začínala pomalu projevovat recese, která trvala přibližně v období roků 2007 a 2008. V roce 2009 nastalo ekonomické dno, jež se projevilo ekonomickou krizí. Tato ekonomická krize byla ovšem krátkodobá, jelikož během roku 2009 a 2010 došlo k ekonomické stimulaci a následnému oživení hospodářské činnosti. Dále na tomto vývoji a následné prognóze je

možné sledovat, jak lze ovlivnit růst HDP, tudíž i celou ekonomickou situaci pomocí fiskální a monetární politiky.

Vývoj a prognóza fiskální politiky, respektive rozpočtových příjmů a výdajů naznačuje záměr vlády České republiky o řešení problému veřejného dluhu a zadluženosti celé země. Můžeme tvrdit, že vláda tento problém chtěla vyřešit pomocí meziročního růstu celkových rozpočtových příjmů, který byl vyšší než růst celkových rozpočtových výdajů. Tento záměr byl ovšem narušen hospodářskou krizí v roce 2009. Vzhledem k tomu, že při hospodářské krizi značně klesají rozpočtové příjmy, musela vláda tuto situaci vyřešit. Pomocí nástrojů fiskální politiky stimulovala hospodářský růst, tudíž dopady této krize na ekonomiku nebyly až tak závažné. Ovšem stimulace ekonomického růstu se zajisté projevila ve zvýšení rozpočtových výdajů. Následně po odeznění negativních vlivů se opět vláda rozhodla řešit zadluženost. Tentokrát již ovšem velice aktivně, jelikož schválený rozpočet se vyznačuje celkovým snížením výdajů. Toto snížení výdajů negativně ovlivní meziroční růst hrubého domácího produktu v předpokládané míře 0,8 %.

Z rozboru monetární politiky a jejich nástrojů je zřejmé, že hlavním cílem České národní banky je stabilita měny, projevující se velice mírnou inflací. Tato velice mírná inflace je způsobena stanovením inflačního cíle, který činí přibližně 2 % růstu indexu spotřebitelských cen, a následné manipulace s objemem peněz a aktiv na finančním trhu. Česká národní banka k těmto účelům využívá zejména změny výše jednotlivých sazeb. Ačkoliv si ČNB stanovila inflační cíl, lze konstatovat, že v roce 2008, kdy míra inflace činila 6,3 %, nedošlo ke splnění tohoto cíle. V tomto roce totiž Česká národní banka snižovala důsledky recese, tudíž došlo ke zvýšení inflace nad stanovený cíl. Vzhledem k délce období, které bylo přibližně pouze jeden rok, a následnému navrácení k inflačnímu cíli je toto odchýlení přípustné. Jelikož se aktuální prognóza inflace na další rok nachází ve středu inflačního cíle, může Česká národní banka svými nástroji podpořit celkovou ekonomickou situaci.

Shrnutím výše uvedeného docházíme k závěru, že hospodářská krize z roku 2009 značně ovlivnila ekonomickou situaci České republiky. Hospodářský vývoj v dalších letech by měl být podporován monetární politikou a jejími nástroji, prostřednictvím České národní banky, jelikož stanovený inflační cíl se vyvíjí velice příznivě. Na druhou stranu

fiskální politika by se i nadále měla pokoušet snižovat své výdaje, z důvodu neustálého narůstání veřejného dluhu, tudíž i prohlubující se celkové zadluženosti.

10. Seznam použitých zdrojů

1. BRČÁK, Josef; SEKERKA Bohuslav. *Makroekonomie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.
2. CZESANÝ Slavoj. *Hospodářský cyklus: monitorování, analýza, prognóza*. Praha: LINDE PRAHA, 2006. 199 s. ISBN 80-7201-576-1
3. IZÁK Vratislav. *Fiskální politika*. Praha: Oeconomica, 2005. 210 s. ISBN 80-245-0976-8
4. KEYNES, John Maynard. *Obecná teorie zaměstnanosti, úroků a peněz*. Praha: Československá akademie věd, 1963. 388 s. ISBN 21-107-63
5. SAMUELSON, Paul A.; NORDHAUS, William D. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3
6. SMITH, Adam. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha: Liberální institut, 2001. 986 s. ISBN 80-86389-15-4
7. TŮMA, Zdeněk; FRAIT, Jan; ŠMÍDOVÁ, Kateřina; KOTLÁN, Viktor; ČIHÁK, Martin; HOLUB, Tomáš. *Makroekonomická stabilizace a monetární politika v tranzitních ekonomikách*. Jindřichův Hradec: Regionální seminář České společnosti ekonomické, 1999. 46 s.
8. ZAVADILOVÁ, Tereza. *Vladimír Tomšík: Nechceme, aby Unie diktovala pravomoci*. Mladá fronta E15. 13. 12. 2010, č. 7772, s. 12-14.
9. [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/) [online]. 2011 [cit. 2011-02-27]. Měnová politika - Česká národní banka. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/>.
10. [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html) [online]. 2011 [cit. 2011-03-12]. Měnověpolitické nástroje - Česká národní banka. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html>.
11. [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html) [online]. 2011 [cit. 2011-03-07]. Aktuální prognóza ČNB - Česká národní banka. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html>.
12. [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/uloha.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/uloha.html) [online]. 2011 [cit. 2011-02-27]. Úloha měnové politiky - Česká národní banka. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/uloha.html>.

13. [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_I/index.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_I/index.html) [online]. 2011 [cit. 2011-03-07]. Zpráva o inflaci - I/2011 - Česká národní banka. Dostupné z WWW:
<http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_I/index.html>.
14. [Http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace) [online]. 2011 [cit. 2011-03-12]. Míra inflace | ČSÚ. Dostupné z WWW:
<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace>.

11. Přílohy

Seznam příloh:

1. Vývoj hrubého domácího produktu v ČR od roku 2002 s prognózou do roku 2012
2. Celkové příjmy a výdaje státního rozpočtu za roky 1999 - 2011
3. Vývoj deficitu veřejných financí a veřejný dluh od roku 2002 s prognózou do roku 2012
4. Vývoj inflace meziroční vyjádřené meziročně i po měsících za období 2000 - 2010
5. Měnově politické nástroje za roky 1999 - 2010

Příloha č. 1 Vývoj hrubého domácího produktu v ČR od roku 2002 s prognózou do roku 2012

		Roky										
		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hrubý domácí produkt												
HDP	mld. Kč, stálé ceny, sez. očištěno	2286,0	2368,4	2470,8	2628,5	2812,2	2984,7	3053,3	2930,6	3001,3	3048,5	3139,8
HDP	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	1,8	3,6	4,3	6,4	7,0	6,1	2,3	-4,0	2,4	1,6	3,0
Výdaje na konečnou spotřebu domácností	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	2,2	5,9	2,8	2,6	5,2	4,9	3,4	-0,2	0,8	0,6	1,5
Výdaje na konečnou spotřebu vlády	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	6,7	7,1	-3,5	2,9	1,2	0,5	1,1	2,6	1,1	-0,6	0,5
Tvorba hrubého kapitálu	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	4,5	-1,4	8,4	-0,6	10,2	9,4	-3,2	-15,5	8,6	2,1	3,2
Vývoz zboží a služeb	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	2,0	7,2	20,3	11,8	16,2	15,0	5,7	-10,5	14,3	9,1	9,4
Dovoz zboží a služeb	%, meziročně, reálně, sez. očištěno	4,9	8,0	17,5	5,2	14,7	14,2	4,3	-10,4	15,8	9,7	8,2
Čistý vývoz	mld. Kč, stálé ceny, sez. očištěno	-146,4	-170,7	-152,5	-26,1	3,6	24,5	65,8	55,1	20,1	2,8	47,2

Zdroj: [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_I/index.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_I/index.html)

Příloha č. 2 Celkové příjmy a výdaje státního rozpočtu za roky 1999 - 2011

Rok	Celkové rozpočtové příjmy (v. tis Kč)	Index příjmů	Celkové rozpočtové výdaje (v tis. Kč)	Index výdajů
1999	567 275 409	-	605 127 000	-
2000	586 207 553	103,3	627 336 000	103,7
2001	636 197 400	108,5	685 177 300	109,2
2002	690 399 679	108,5	736 622 657	107,5
2003	684 062 391	99,1	795 362 391	108,0
2004	754 080 652	110,2	869 050 652	109,3
2005	824 830 643	109,4	908 415 643	104,5
2006	884 391 799	107,2	958 791 799	105,5
2007	949 477 420	107,4	1 040 777 420	108,6
2008	1 036 510 540	109,2	1 107 310 540	106,4
2009	1 114 001 697	107,5	1 152 101 697	104,0
2010	1 022 219 350	91,8	1 184 919 350	102,8
2011	1 044 000 908	102,1	1 179 000 908	99,5

Zdroj:

Dokumentace k návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2000-2010

Příloha č. 3 Vývoj deficitu veřejných financí a veřejný dluh od roku 2002 s prognózou do roku 2012

		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
VEŘEJNÉ FINANCE												
Deficit veřejných financí (ESA 95)	mld. Kč, běžné ceny	-166,8	-170,0	-82,7	-106,6	-84,5	-23,2	-98,6	-209,0	-188,9	-165,7	-168,4
Deficit veřejných financí / HDP**	%, nominálně	-6,8	-6,6	-2,9	-3,6	-2,6	-0,7	-2,7	-5,8	-5,1	-4,3	-4,2
Veřejný dluh (ESA95)	mld. Kč, běžné ceny	695,0	768,3	847,8	885,4	948,3	1023,8	1104,9	1280,4	1452,2	1601,7	1759,1
Veřejný dluh / HDP**	%, nominálně	28,2	29,8	30,1	29,7	29,4	29,0	30,0	35,3	39,3	41,9	44,0

Zdroj: [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_I/index.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2011/2011_I/index.html)

Příloha č. 4 Vývoj inflace meziroční vyjádřené meziročně i po měsících za období 2000 - 2010

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Míra inflace v %	3,90	4,70	1,80	0,10	2,80	1,90	2,50	2,80	6,30	1,00	1,50

Rok	Měsíc											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2000	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,9	3,1	3,3	3,6	3,8	3,9
2001	4,0	4,0	4,0	4,1	4,2	4,3	4,5	4,6	4,7	4,7	4,7	4,7
2002	4,6	4,6	4,6	4,5	4,3	3,9	3,5	3,1	2,7	2,4	2,1	1,8
2003	1,5	1,1	0,8	0,5	0,3	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1
2004	0,3	0,5	0,8	1,0	1,2	1,4	1,7	2,0	2,2	2,5	2,7	2,8
2005	2,8	2,7	2,6	2,6	2,5	2,4	2,2	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9
2006	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,7	2,6	2,5
2007	2,4	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,2	2,5	2,8
2008	3,4	3,9	4,3	4,7	5,0	5,4	5,8	6,1	6,4	6,6	6,5	6,3
2009	5,9	5,4	5,0	4,6	4,1	3,7	3,1	2,6	2,1	1,6	1,3	1,0
2010	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	0,9	1,1	1,2	1,4	1,5

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace

Příloha č. 5 Měnově politické nástroje za roky 1999 - 2010

MĚNOVĚ POLITICKÉ NÁSTROJE ČNB

(aktuálně platné sazby **červeně**)

	2T repo sazba v %	Diskontní sazba v %	Lombardní sazba v %	Povinné minimální rezervy z primárních vkladů (%)	
				bank	stavebních spořitelén a ČMZRB
18.1.1999	8,75				
28.1.1999				5,0	
29.1.1999	8,00				
12.3.1999	7,50	6,0	10,0		
9.4.1999	7,20				
4.5.1999	6,90				
25.6.1999	6,50				
30.7.1999	6,25				
3.9.1999	6,00	5,5	8,0		
5.10.1999	5,75				
7.10.1999				2,0	2,0
27.10.1999	5,50	5,0	7,5		
26.11.1999	5,25				
23.2.2001	5,00	4,0	6,0		
27.7.2001	5,25	4,25	6,25		
30.11.2001	4,75	3,75	5,75		
22.1.2002	4,50	3,50	5,50		
1.2.2002	4,25	3,25	5,25		
26.4..2002	3,75	2,75	4,75		
26.7..2002	3,00	2,00	4,00		
1.11..2002	2,75	1,75	3,75		
31.1.2003	2,50	1,50	3,50		
26.6.2003	2,25	1,25	3,25		
1.8.2003	2,00	1,00	3,00		
25.6.2004	2,25	1,25	3,25		
27.8.2004	2,50	1,50	3,50		
28.1.2005	2,25	1,25	3,25		
1.4.2005	2,00	1,00	3,00		
29.4.2005	1,75	0,75	2,75		
31.10.2005	2,00	1,00	3,00		
28.7.2006	2,25	1,25	3,25		
29.9.2006	2,50	1,50	3,50		
1.6.2007	2,75	1,75	3,75		
27.7.2007	3,00	2,00	4,00		

31.8.2007	3,25	2,25	4,25		
30.11.2007	3,50	2,50	4,50		
8.2.2008	3,75	2,75	4,75		
8.8.2008	3,5	2,5	4,5		
7.11.2008	2,75	1,75	3,75		
18.12.2008	2,25	1,25	3,25		
6.2.2009	1,75	0,75	2,75		
11.5.2009	1,50	0,50	2,50		
7.8.2009	1,25	0,25	2,25		
17.12.2009	1,00	0,25	2,00		
7.5.2010	0,75	0,25	1,75		

Zdroj: [Http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html)